

INTERGEMEENTELIJKE DIENST ARCHEOLOGIE
BRUGGE & OMMELAND

Komvest 45
8000 Brugge
T +32 (0)50 44 50 44
F +32 (0)50 61 63 67
E info@raakvlak.be
www.raakvlak.be

2012

Scholencampus, Knokke-Heist

Resultaten
Archeologisch
Vooronderzoek

Frederik
Roelens
en
Dieter
Verwerft

Opdrachtgever:

AGSO Knokke-Heist

Titel:

Scholencampus Knokke-Heist. Resultaten archeologisch proefonderzoek.

Vergunningsnummer:

2012-433

Locatie:

Kragendijk 180, Knokke (Knokke-Heist)

Periode:

10-12 december 2012

Versie:

Basisrapport

Auteurs:

Frederik Roelens en Dieter Verwerft

Veldmedewerkers:

Bert De Bruyne en Serge Van Liefferinge

Technische ondersteuning:

Nico Inslegheers

Metaaldetectie:

Roland Decock

Raakvlak:

Komvest 45

8000 Brugge

T +32 [0]50 44 50 44

F +32 [0]50 61 63 67

E info@raakvlak.be

[www raakvlak.be](http://www.raakvlak.be)

© Raakvlak, januari 2013

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Raakvlak.

1.	Inleiding	3
2.	Bodemkundige situering.....	4
3.	Historische situering en archeologische voorkennis van de streek	5
4.	Veldwerk.....	9
5.	Besluit	11
6.	Bibliografie	11
7.	Bijlagen	11
7.1.	Bijlage: grondplan.....	11

1. Inleiding

Naar aanleiding van het oprichten van een nieuwe scholencampus op een terrein gelegen in de Kragendijk 180, Knokke (Knokke-Heist) voert Raakvlak in samenspraak met de bouwheer een archeologisch proefonderzoek uit op 10 en 11 december 2012. De bouw van dit project, bestaande uit een schoolgebouw, een turnzaal en bijhorende infrastructuur, betekent een aanzienlijke verstoring van het potentieel archeologisch bodemarchief.

Fig. 1: lokalisering van het projectgebied op de topografische kaart, 1/10 000 (rode polygoon)(GISWest)

Het archeologisch proefonderzoek heeft tot doel het inventariseren en waarderen van het potentieel archeologisch erfgoed, dat door de geplande werken wordt verstoord. De resultaten worden geëvalueerd om de voordien ongekende, archeologische waarde van het bodemarchief in kaart te brengen en indien nodig een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving aan te bevelen.

2. Bodemkundige situering

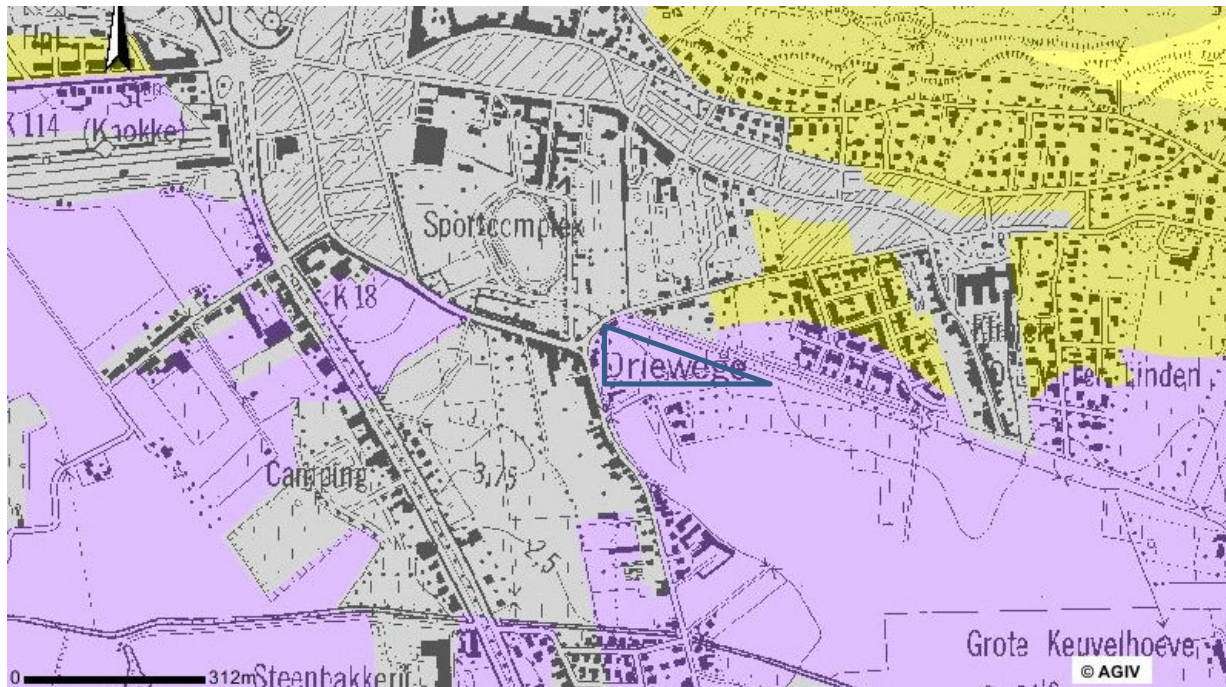

Fig. 2: Het onderzoeksterrein op de bodemkaart. Het terrein bestaat volledig uit klei ('dekklei polders') (©Agiv, 1/10 000).

Knokke-Heist, waarvan Knokke een deel is, bestaat volgens de Belgische bodemkaart zowel uit duinen (noordelijke helft, gele kleur) en schorgronden (zuidelijke stuk, paarse kleur). Het onderzochte terrein aan de Kragendijk behoort morfogenetisch tot die laatste, met een **z.Bb2** bodemtype. (fig.2)

Het betreft zware schorgronden, die rusten op een zandig of kleiig substraat. Het kleidek verlicht geleidelijk van textuur en gaat over tot lichte klei of zavel, op een diepte gelegen tussen 60 en 100cm. De kleur varieert van een bruinig grijs bovenaan tot een gelig grijs onderaan. Deze gronden zijn enkel geschikt voor poldergewassen.¹

Volgens de quartairgeologische kaart behoort het projectgebied tot de traditionele landschapseenheid 'Kustpolders', een essentieel vlak gebied waarvan de hoogteligging schommelt tussen 1m TAW en 4.5m TAW². De bodemopbouw wordt gekenmerkt door een sequentie **C-L-N** (nr.(10) in de legende). Dit komt overeen met een pakket zand of klei, afkomstig van een zegeul (C), afgezet bovenop zand/silt (L). Dit pakket vindt zijn oorsprong in het laat-pleniglaciaal en wordt geassocieerd met een verwilderde rivier. Tenslotte ligt hier een pakket zand onder uit het Eemiaan (N).

¹ Sys en Van Ranst, 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen, p.56-57.

² Mostaert et al, 2004, Toelichting bij quartairgeologische kaart, p.11

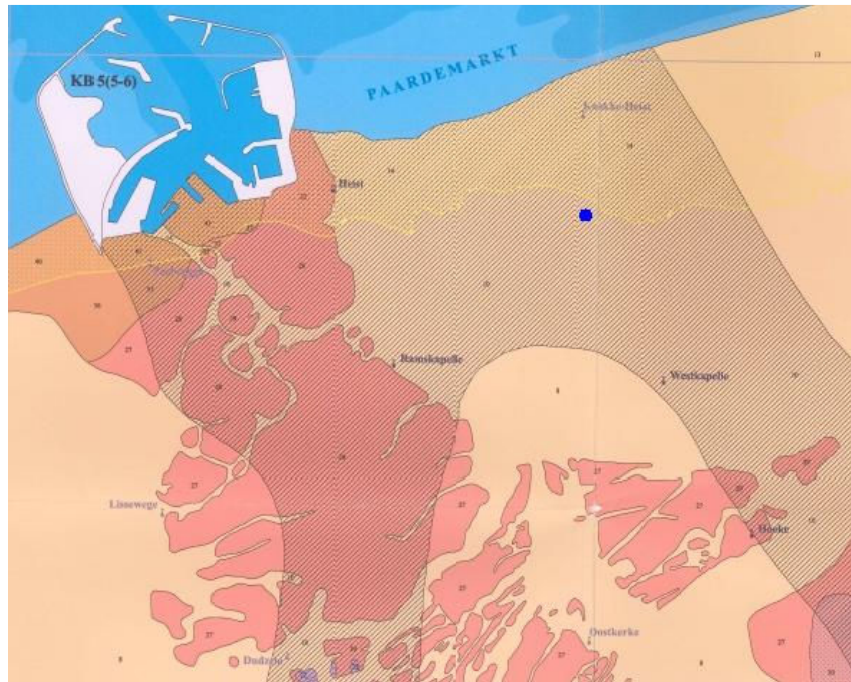

Fig.3: Uitsnede uit de quartairgeologische kaart, blad 4-5-11-12. Het projectgebied is aangeduid in het blauw. (Jacobs, Van Beirendonck en Mostaert, 2004)

3. Historische situering en archeologische voorkennis van de streek

Het projectgebied bevindt zich tussen de Kragendijk en de Keuveldijk in de zogenaamde Keuvelpolder. De Kragendijk is de oostelijke dijk van de Vardenaarspolder. Deze werd genoemd naar de kraag³ die even ten zuiden van de Isabellavaart lag⁴.

De inpoldering gebeurde hier ca. 1220 (fig.3). De oudste landwinning was hoofdzakelijk een private onderneming. *Het aandeel van de ondernemer was zo groot, dat men hem het merendeel van het land moest laten*⁵. Voor de Keuvelpolder gaat het hier om Walter van Gistel, heer van Voormezele. Deze kreeg van de Graaf van Vlaanderen ongeveer 80G gronden te leen, gegroepeerd in het noordelijk deel van de Keuvelpolder. Enkele jaren na de indijking bouwde men de Keuvelhoeve in de noordoosthoek van de Keuvelpolder ⁶. Vanuit deze hofstede werden de landen ontgonnen.

De oudste polders in dit gebied hebben een gelijkaardige evolutie doorlopen. Na de landwinning door een rijke heer, wordt een grote hoeve of hofstede gebouwd, van waaruit het land bewerkt/ontgonnen kon worden. De gegevens in de CAI geven dit duidelijk weer. In de omgeving van het terrein liggen een aantal grote hoeves: de Grote Keuvelhoeve (id:71724), Kleine Keuvelhoeve (id:71671), Vaucelles Hofstede (id:71725) en Hof te Kalvekete (id:71697).

Verder is er volgens de CAI rondom het gebied sprake van een zogenaamde *duivelsput* (id:71965), een molen (id: 71964) en een paar dijkbreuken (id:71966, 71967).

³ Een kraag is een halfcirkelvormig dijkje waarmee een bres gestopt werd.

⁴ Coornaert, 1974, p.393

⁵ Coornaert, 1974, p.27

⁶ Coornaert, 1974, p.29

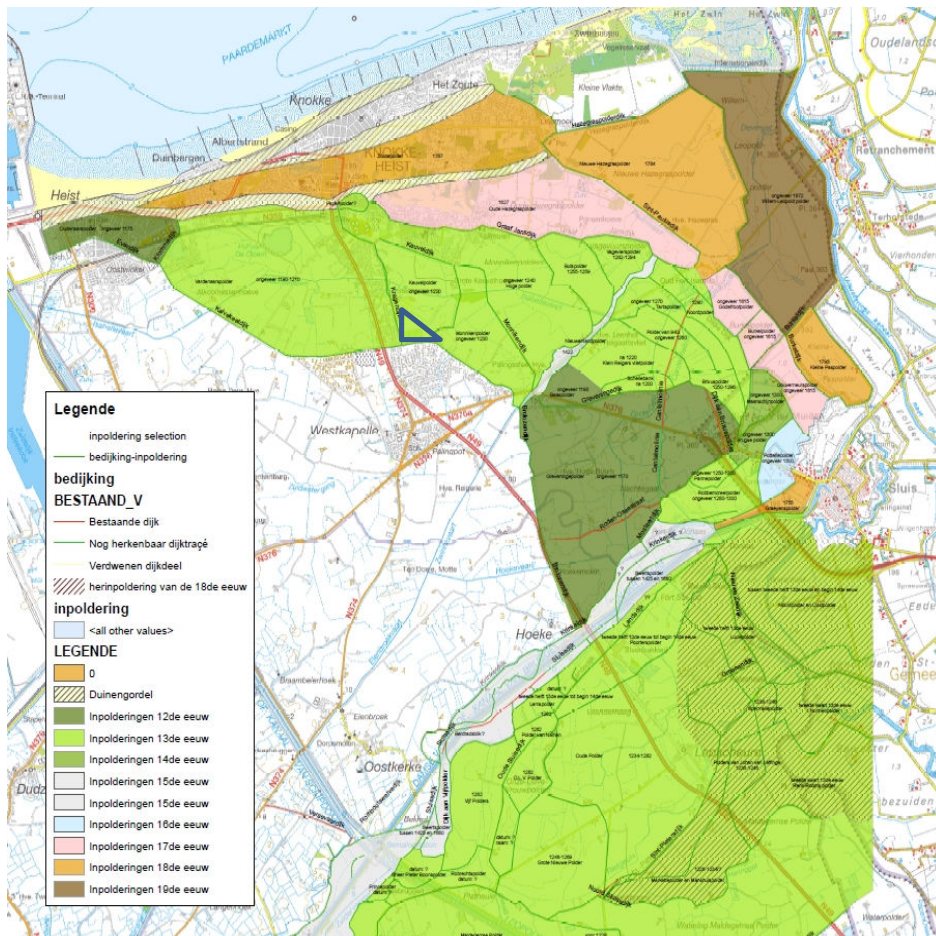

Fig.4: Evolutie van de bedijking en inpoldering van het kustlandschap rond Knokke-Heist. Het onderzochte terrein is weergegeven in het blauw. (©Provincie West-Vlaanderen, Econnection 2003)

Op fig.5 zien we een recente luchtfoto van de Keuvelpolder. Hierop werden de laat-middeleeuwse perceelsgrenzen zoals die gepubliceerd zijn door Maurits Coornaert uitgezet.

Het projectgebied lag toen in het 3e Reig, in de noordwestelijke hoek van de polder. Eén perceel was eigendom van de abdij van Vaucelles, nabij Cambrai (VA). Van het grootste stuk van het terrein is echter geen eigenaar gekend.

Over deze abdij kunnen we het volgende lezen in de CAI (id: 71724):

"In 1255 wordt de 'Vaucelleshoeve', net als de 'Grote -' en de 'Kleine Keuvelhoeve' in Westkapelle, verkocht aan de Abdij van Vaucelles. Ca. 1320 raakt deze in geldnood, de monniken kunnen hun schulden bij de abten van Ter Duinen niet afbetalen. Ze laten de Keuvel in 1326 tijdelijk aan Ter Duinen over, om de schuld te betalen (tot eind 14de eeuw). Vanaf 1400 tot ca. 1500 wordt de hoeve verpacht aan Ter Duinen, omdat ze voor de Abdij van Vaucelles te weinig opbrengt. Als gevolg van de vloed door de Graaf Jansdijk wordt ze gedeeltelijk verwoest in 1492-1493. Na 1500 wordt de hoeve verpacht aan particulieren."

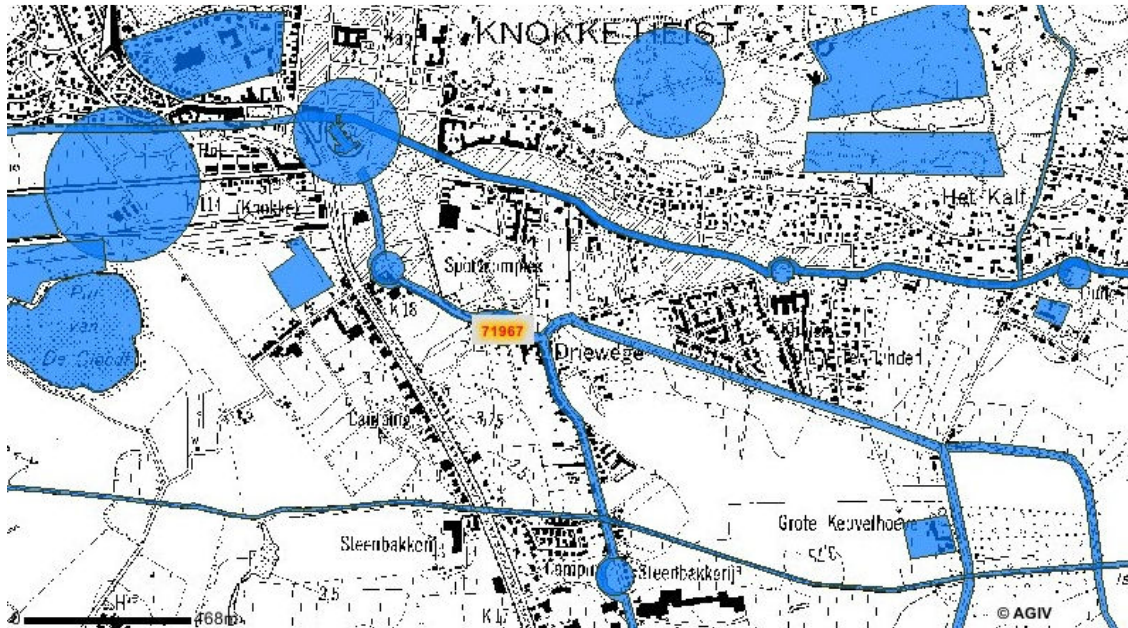

Fig.5: Het projectgebied in de Centrale Archeologische Inventaris (©CAI, 1:50 000)

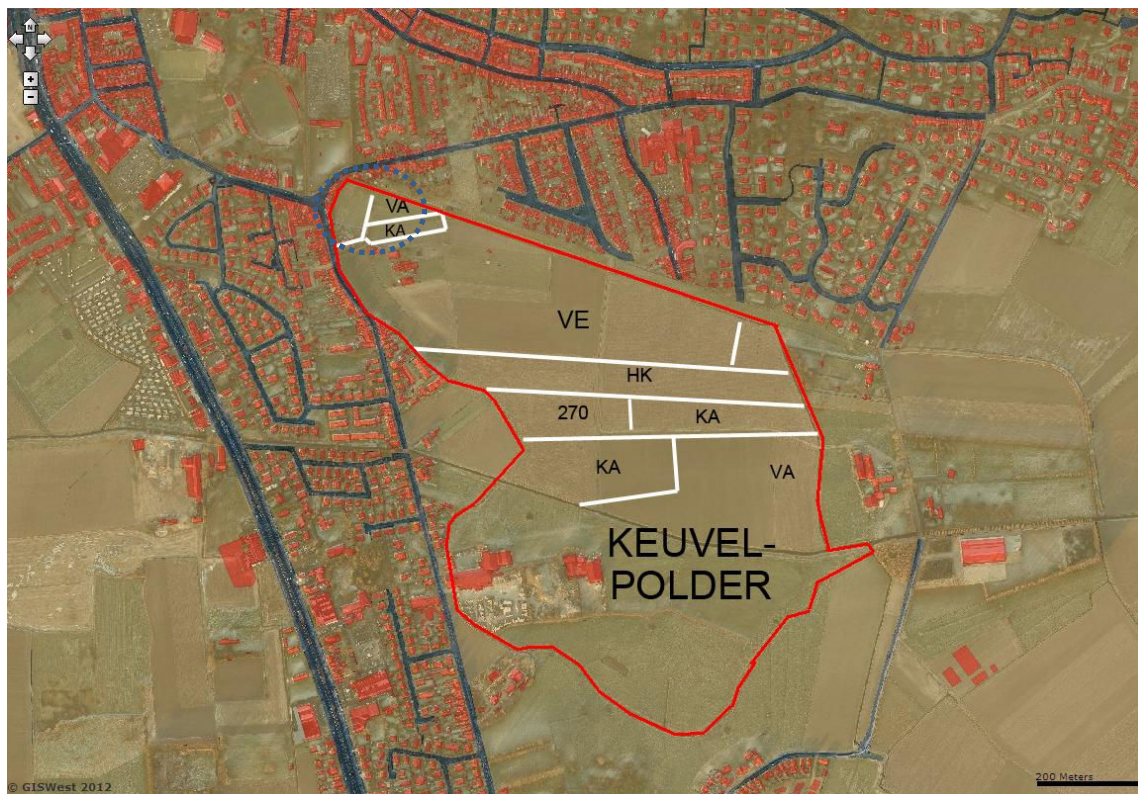

Fig.6: De laatmiddeleeuwse percelering uitgezet op een hedendaagse luchtfoto. Legende: Eigendommen van de abdij van Vauclles ('VA'), het Hof te Kalvekete ('KA'), het Goed te Veldegoed ('VE') of onbekend. '270' is een perceel met gekend toponiem.

Er wordt nergens iets vermeld over het gebruik van de gronden in de late middeleeuwen en de nieuwe tijden.

Ook op de 18^e eeuwse topografische kaart van Graaf Ferraris is het onderzoeksgebied nog steeds landbouwgrond. Er staan geen gebouwen of andere structuren op weergegeven. (fig.7).

Op deze plaats is geen eerder archeologisch onderzoek verricht.

Fig. 7: het projectgebied op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (©Kbr, kaartblad 23- L'Ecluse)

4. Veldwerk

Op het terrein zijn 10 sleuven aangelegd met een kraan met een tandeloze graafbak van 2 m breed. De lengte van de sleuven en de spreiding van de sporen en profielen is weergegeven in volgende tabel:

sleufnr.	lengte	spoor	opmerkingen
1	65m	S1,S3, Pr.1	S3 gedempt
2	66m	S3	S3 gedempt
3	64m	S3	S3 gedempt
4	60m	S3	S3 gedempt
5	91m	x	
6	95m	S3, Pr.2	S3 in gebruik
7	95m	S3	S3 in gebruik
8	59m	x	
9	33m	x	
10	20m	Pr.3	

Het trekken van de proefsleuven duurde anderhalve dag. De sleuven werden terug gedicht. Op drie plaatsen werd een profiel gezet tot op de moederbodem (zie grondplan).

- 1) Donker grijs, klei. Bevat weinig BS-spikkels. (Ap) (0-40cm)
- 2) Bruin, klei. Bevat zeer weinig (verspoelde) middeleeuwse scherven. (B1) (40-60cm)
- 3) Licht grijze klei. (B2) (60-80cm)
- 4) Licht grijze klei met bijmenging van zand. Ox-red (B/C) (80-100cm)
- 5) Licht grijs zand, Ox-red. Stratigrafie (C1) (100-110cm)
- 6) Licht grijs en bruin zand. Ox-red. Stratigrafie (C2) (110-120cm)

Stratigrafisch zien we eenzelfde beeld als bij de quartairgeologische kaart: een verlichting van kleur en textuur naar onder toe. Het niveau waarop afgegraven werd is (2). De bodemopbouw op het terrein was zeer uniform. Hierin werden slechts drie sporen gevonden.

Op deze foto's staat spoor 1 in sleuf 1. Het betreft een vrij vaag afgelijnd kleilig spoor, blauwig bruin van kleur. Dit spoor werd na het couperen geïnterpreteerd als een restgeultje van ca. 80cm breed en 20 cm diep. De overgang spoor/natuurlijke bodem is onduidelijk.

Verder werd in sleuven 1 tot en met 4 een recent gedempte gracht (S3) aangesneden. Op de topografische kaart uit 1981 wordt de gracht nog afgebeeld. Deze is nog deels in gebruik en zichtbaar in het terrein en loopt ook doorheen sleuven 6 en 7.

5. Besluit

De archeologische prospectie met ingreep in de bodem, bestaande uit het trekken van tien proefsleuven, leverde geen archeologisch relevante sporen op. Eén enkele, recent gedempte gracht (S3) werd aangesneden.

Volgens alle geraadpleegde historische data werd op het projectgebied, sinds de inpoldering van het land circa 1220, geboerd. De opbrengsten van de gronden werden naar de grote hoeves gebracht. Eventuele tijdelijke structuren (schuur etc.) werden niet gevonden. Gezien de veelvuldige dijkbreuken, die historisch gekend zijn (CAI id's: 71966, 71967), was het waarschijnlijk niet aangewezen om investeringen te doen op deze percelen.

Op basis van deze resultaten raden wij geen vervolgonderzoek aan.

Wel willen wij u wijzen op het decreet op de bescherming van het archeologisch patrimonium van 30 juni 1993 (en latere wijzigingen en uitvoeringsbesluiten), wat o.a. aangifte van eventuele vondsten inhoudt, indien er tijdens de werken toch nog onverwachte vondsten zouden worden aangetroffen.

6. Bibliografie

Coornaert, M. (1974). *Knokke en het Zwin*, Tielt

Jacobs, P., Van Beirendonck, F. en Mostaert, F. (2004) *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart, blad 4-5-11-12: Blankenberge, Westkapelle, Oostduinkerke en Oostende*.

Sys en Van Ranst (2000) *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*, p.56-57.
Retrieved at <http://www.labsoilscience.ugent.be/legendebodemkaart.pdf>

7. Bijlagen

7.1. Bijlage: grondplan

(op de volgende pagina)

LEGENDE

Sleuf

Profiel

Spoor

10m

Scholencampus
Kragendijk 180
Knokke
KH12SC
2012-433

Jan Devischstraat

Driewegen

Kragendijk